

V¹ĚTRNÍK

Vydává MNV ve Vysokém nad Jizerou s aktivem kulturních pracovníků

Větrník-roč.IV.- č.7 a 8 1971.

Vysoké n. Jiz.26.července 71.

Č e r v e n e c .

Dosouší se, je-li špatný čas, seno, suší se jetel a připravují se úhory pro podzimní setí a je-li naopak počasí příznivé, začnou ke konci měsíce žně. Svátek Navštívení Panny Marie, první bozkovská pout, na níž chodívala procesí z blízka, z dále od naší strany z Vysokého a z Jablonce. Na ten samý svátek také chodili na pout do Hejnic, to už byla větší zásluha, protože to bylo dál, a před léty nebylo toho, kdo nepobyl v procesí ve Vamberčicích, v tehdejší Pruské Slezsku, vlastně v hrabství Kladském, a na té cestě ve Svatonovicích a nebylo domu, aby tam nebyl alespoň jeden obraz z Vamberčic. Za ještě starší doby byly ve Staré Vsi dvě osoby, které pobýly také na pouti v Maria Scheinu v Krušných horách, a jedna dokonce v Maria Zel někde v dnešním Rakousku. Před léty se stalo Čermašce Vodsedálkové, že se ještě s jednou ženskou ve Vamberčicích v tom návalu lidstva vysokému procesí ztratila a musely jít domů na vlastní pěst a to ještě měly štěstí, že v těch německých krajích mohla říct Čermačka kam jdou, že věděla, že Jilemnice se řekne Štarkenbach.

Potom je svátek sv. Prokopa, to je pout v Jablonci n. Jiz., vždy hodně navštěvená, po něm svátek našich národních apoštolů Cyrila a Metoděje, a 6. památka upálení M. Jana Husi, na kterýž den vlastně noc před ním přeneseno je dnes namnoze pálení svatojánských ohňů, ovšem bez ometených pometel. Ve Stanovém před časem při Husově ohni strhávali z hmoždírů přes úřední zákaz Husových oslav, a tu se stalo, že chtěli mít ránu hodně velkou a hmoždírů neunesl co do něho natloukli a roztrhlo ho, až jeden kus přerazil střelci Bahenskému Končalovi nohu.

Prší-li na den Maří Magdaleny, vzrostou mandele. Na tento den mnohé Marie si udělají svátek vařením nových brambor. Na Jakuba jsou-li mraky, kvete sníh, a 26. Anny, kdy o ponikelské pouti vyhlášena byla mobilisace rakousko-uherského vojska, po níž následovalo vypovězení války Srbsku a po něm všechno to další až do roku 1919, z čehož Rakousko zaniklo, ale osvobodil se náš stát, ale v čemž také přišlo o život jen ze Staré Vsi 16 osob. Na červenec připadá ukončení krvavého dramatu v roce 1866. Pruský král přijel do Jičína a jeho vojsko postupovalo k Mladé Boleslavi a porážka Rakušanů u Hradce Králové se ztratou prý 40.000 mužů a 174 děl, jak pravila písnička: "U Králova Hradce lítaly tam kule prude z kanonu a flintiček, do ubohých lidiček." A potom o pohřbívání těch pobitých :

A když pak už bylo po patálii
mnoho pro nás lidi naříkali,
přišlo poručení na sedláky,
aby šli pochovat ty vojáky.
Šachtu vykopali patnáct sáhů
tam nás naházeli na hromadu

nehašené vápno nasypali,
všecky hezké panny zaplakaly.
Nehašené vápno čistou vodou,
to máte, vojáci, za odměnu,
nehašené vápno, tvrdý kámen,
spěte, tam, vojáci, s Kristem Pánem."

Dole ve Vlaších Rakušané sice zvítězili, ale v důsledku porážky na severu nuceni postoupiti Benátsko nejdříve jen francouzskému císaři, ale to bylo stejně pro Italii. V Benátkách byl tehdy posádkou jeden prapor 74. pěšího pluku / našeho z Jičína/, a u něho byl jeden hejtman Charvát nebo Krajinec, jenž měl velmi rád nebojácné vojáky

a práce, které si veřejně chválil, když někde vytlouklí hospodu a hodně namleli italským civilistům, a zas se u něho měli zle ti, o nichž věděl, že se bojí a chodil takové strašit na stráž, což se mu stalo osudným. Vypravil se jednou strašit jednoho legruta na stráž u prachárny na nějakém zrušeném hřbitově, a ten legrut, jenž prý byl z některé vesnice z hor mezi Jilemnicí a Rokytnicí, už měl na mále k útěku, ale vzpomněl si právě na hejtmana, z něhož měl větší strach než ze strašidla u zdi stojí-jího, a střílel po něm, to se skácelo a když přiběhlo strážní mužstvo na tu ránu, zjištěn v zastřeleném strašidle jejich hejtman, jenž prý měl mít ráno svatbu. Tak to vypravoval krajčí Holánků.

V červenci jsou nešťastné dny 2.6.10.23.30., v červnu 3.5.7.19.25. a v srpnu 5.6.10.14.20.

V červenci narození jsou hezcí postavou a obličejem, avšak k pití náchylní, ale soucitní a šlechetné o smýšlení a vše co podniknou se daří.

Z kroniky "Rok na vsi" kronikáře a písmáka Jaroslava Večerníka ze Staré Vsi.

Úvodní proslov k zahájení výstavy Krakonošů ve vlastivědném muzeu ve Vysokém n.
Jiz. dne 4.července 1971.

Když před 309 léty Johann Paul Pretorius napsal svou první démonologii o Rýbrcoulovi "Pan Johanes vládce Krkonoš", tak ho jistě ani nenapadlo, že tím vlastně zakládá kult jeho, který bude přežívat ještě po staletí až do časů, kdy první lidé stanuli na Měsíci. A jistě ho také v jeho laškovně myslí nenapadlo, že tato jeho první knížka spolu s dalšími třemi, v nichž shromáždil o něm téměř čtvrt tisícovky historek, bude pro příští časy nevyčerpatelným zdrojem inspirace umělců všech odvětví k uměleckým dílům, a to nejen slovesným, dramatickým a hudebním, ale i výtvarným, k nimž bez rozpaků můžeme počítat i toto jejich početné shromáždění, i když třeba s výhradami pokud jde o to umění jako takové.

Nápaditá myšlenka uspořádat tady u nás pod horami jejich dostaveníčko, shromáždila kolem nás jejich zpodobnění různé provenience, odlišné jak v pojetí tak i materiálu a i různých výtvarných technik. Jsou to práce profesionální i nadšených amatérských kutilů, a jak je vidno, převládá mezi nimi to tradiční a řekl bych klasické pojetí a zpodobnění ze dřeva, kůry a mechu.

Čí ruka to byla, která vytvořila první prototyp této tradiční postavičky, to už se asi nikdy nedozvíme. Ale jistě neprohádáme, řekneme-li, že to byla ruka horalova, pravděpodobně horského dřevaře, který v zimním čase, kdy práce v lese ustala, uchopil špalík dřeva a dal se do díla. Možná, že venku zuřila sněhová bouře, která zle dotírala na jeho chatu, možná, že několikrát i práci odložil v úzkostných pochybách, není-li to výstraha a hněv pána hor nad jeho dílem. Ale dílo bylo dokonáno, a tak se světu zrodilo první figurální zpodobnění pána hor, Rýbrcoula, nebo chcete-li, Krakonoše.

Kdysi se říkávalo, že proti gustu žádný dišputát. A tak je snad dovoleno přiznati, že kdybych měl říci, který z těchto exemplářů, resp. které z těchto pojetí a zpodobnění, při zamyšlení se do těch dávných časů jeho vlády na našich horách, je schopno vyvolat ve mně jakési citové vzrušení, tak bych vždycky sáhl po této tradiční postavičce ze dřeva, kůry a mechu, vysokých botách, dlouhém šosatém kabátě a širákem na hlavě, vonící vůní našich hor.

Snad to její kouzlo je částečně právě v tom materiálu. Dřevo, kůra, mech, produkt našich hor, horských lesů, horské přírody, právě tak, jako i on sám byl a je produktem těchto hor a horské přírody, jejíž je vlastně zosobněním, takže při trošce fantasie můžeme je považovat za jeho rodné bratry, za děti jedné matky, zrozené z jednoho lůna, z lůna našich krásných hor.

Pokud jde o to výtvarné pojetí a zpracování, řekli jsme, že to byl prostý horský člověk, který vytvořil prototyp té první tradiční postavičky, tedy člověk neovlivněný žádným vzorem a žádnou předlohou, a také neomezený žádnými regulami, řády a zákony výtvarného umění, takže ji tvořil jen citem a představivostí prostého člověka, danými

jednak mentalitou oné doby a pak i okolnostmi a atmosférou prostředí, ve kterém žil.

Je také pravděpodobné, že toto pojetí a zpodobnění odpovídalo i představám a citění jeho tehdejších současníků, lidí na horách i pod horami, poněvadž jinak by bylo asi neuspělo, a nemohlo se tak uchováti až do našich časů.

Je to tedy zpodobnění nejhodnověrnější, prověřené plynutím času a odpovídající představám a citění doby svého vzniku. Shrňme-li tyto kлады, dá se říci, že žádný moderní hadrový mysliveček sebe lépe a šikovněji vyvedený, nemá nic, čím by je vylepšil, nahradil, nebo dokonce předčil. Takové přibližné srovnání nabízí se nám ze současnosti. Je to populární, a někdy až příliš populární Haškův Švejk. Této literární postavy zmocnil se Josef Lada výtvarně tak přesvědčivým a hodnověrným způsobem, že, myslím, je vyloučeno, aby nějaké jiné zpodobnění ho nahradilo v našich představách.

Nevíme-li kdo byl prvním tvůrcem této tradiční postavičky, známe zato celou řadu jeho následovníků a pokračovatelů, jak sami shledáte při prohlídce vystavených exponátů. Za všechny ty rád bych jmenoval ty z nejstarších známých. Především to byl Němec Stumpe z Horní Rokytnice z domků kdesi pod Kokrháčem, s nímž se touto výrobou živilo ještě několik jiných rodin. Výroba se pak přenesla do dalších podhorských osad, kde žili dřevaři. Byly to hlavně Vítkovice, Mrklův a Benecko. Tak ve Vítkovicích to byli Herbichovi, v Mrklově Hortíkovi a na Benecku rodina Lukšova, otec s pěti syny a rodina Vackova.

Od těchto Vacků je také odebírali vysočtí Fučíkové, kteří je nikdy nevyrobili, ale jen prodávali. Vackovi pracovali jen pro ně, a někdy jim ani nepostačily figurky dodávat. Když jsem před dvaceti léty chystal své první vyprávění "O Rýbrcoulovi co víme a nevíme, a o jeho dvou tajemstvích", tak mi můj kamarád a předčasně zesnulý Pepík Fučíků poskytl informace o těchto výrobcích, a také mi jednoho takového "fousáče", jak jim sám říkal při té příležitosti věnoval, jako památku mně dnes dvojnásob milou. Však mně už od začátku tamhle zcela zneklidněn přísně pozoruje, co tu budu povídat.

Je zajímavé, že všichni tito výrobci a pokračovatelé a to ti jmenovaní i nejmenovaní, ačkoliv žili v různých dobách a na různých místech, důsledně zachovávali podobu těchto figur i figurek v onom původním pojetí a zpodobnění, a nic na něm podstatně neměnili. Je zase jen důkaz o tom, že jde o podobu hodnověrnou a prostě hotovou, na které není třeba a nelze nic měnit.

Chtěl bych poděkovat iniciátorům této jistě kuriosní výstavy, především správě našeho vlastivědného muzea a všem, kteří se o její realizaci zasloužili. Je to kulturní počin po technické stránce náročný a pracný, uvážíme-li, že za každou touto postavou a postavičkou stojí vlastně živí lidé, které bylo nutno vyhledat, jednat s nimi a získané exponáty zde shromáždit a instalovat. Je to kulturní počin i ojedinelý, který bude vždy sloužit ke cti našeho muzea i městečka, a vždycky jim bude sloužit.

A k vám, moji mlčeliví kamarádi mých snů mám jednu prosbu. Až v hlubokosti času půlnočního, kdy dějí se prý věci podivné a tajemné, vaše nehybné postavy a postavičky andersenovsky ožijou, a tato setmělá a ztichlá síň se rozsevelejší vašimi hláskami a dávnými zkazkami O šibalstvích vašeho principála, abyste si spolu s námi slíbili, že nikdy nedopustíme, aby ta kouzelná báje dávných časů, plná poezie a čarovných tajemství našich krásných Krkonošských hor zahynula v strízlivosti, lhostejnosti a chladně rozumářské vypočítavosti nových časů, kdy štěstí člověka a smysl jeho života jsou často a mylně měřeny jen hodnotami hmotnými.

Neboť nejen chlebem živ je člověk.

Prokop Hásek.

Legenda o Ferice v divadle Krakonoš.

Podtrhávat neobyčejnou vitalitu početného divadelního souboru ve Vysokém nad Jizerou by bylo nošení dříví do lesa. Divadelní tradice je tu tak stará a bohatá, že k ní mohou Vysočtí přidávat jen další úspěchy. Patří k nim i čs. premiéra hry Ivana Mikšoviče "Kostelecká legenda" v divadle Krakonoš v sobotu 3. července. Režijní dvojice manželů Hejralových spolu s téměř čtyřmi desítkami dalších ochotnických

pracovníků, připravilo obecnstvu ve zcela vyprodaném sále večer, který bude mít na ochotnických scénách zejména v našem kraji nepochybně patřičný ohlas.

Nelze se podrobně zmiňovat o dvaceti šesti bohatě kostymovaných postavách, které po všechna tři jednání zaplňovaly hradní kosteckou scénu, ocenění však zaslouží nadšení, s nímž byla hra nastudována a hrána, i obdivuhodný režijní zásah, vložené úvodní slovo a působivá přehlídka všech účinkujících, nenásilně přecházející přímo do děje. Ocenění by zasloužily kouzelné figurky kosteckého písaře Mětky J. Hejrala, zbrojnoše Fouska J. Tomeše, vesnické dívky Dorky, vytvořené Z. Fučíkovou či klíčnice Mazuchy A. Hanušové, odměněné potleskem při otevřené scéně. Obecnstvo si však zcela získala semilská hostující herečka M. Jebavá v roli půvabné exotické krasavice Feriky, stejně jako dokonalá hradní paní Rejna A. Žalská, purkrabí Bejšovec J. Blažka a neobyčejně živá Marie Sl. Hubáčkové. Ve hře vystupuje dvacet šest postav a Vysočtí dokázali, že disponují širokým souborem nejružnějších typů a je na místě podtrhnout i nenucenost, s níž se účinkující naprosto dokonale pohybovali v historických kostýmech, což na ochotnických scénách nebývá vždy samozřejmostí.

Byl to večer plný usměvné pohody. Nutil však - a to byl smysl hry - i k zamyšlení, jak už i ti, kteří žili dávno před námi, svým úsilím po spravedlnosti a čistém lidském štěstí, pomáhali budovat i základy dnešní společnosti.

Přítomného autora hry uvítal za Krakonoš učitel Knob a jako při každé premiéře nechyběla záplava květů.

Převzato z Rozvoje, týdeníku ONV.

Josef Dien.

Ze zápisků Fr. Housy, písmáka ze Staré Vsi.

V květnu 1897 přistavovali ve Vysokém chudobinec. Tento týden byla vyměřena silnice od Lhoty k Olešnici a od Olešnice na Příchovice. Letošní rok byla stavěna silnice na Šumburce, která má v této krátké cestě šest kolen.

29. máje byla dražba na okresní špitál ve Vysokém. Dvanáct stavitelů se přihlásilo. Stavbu přijal Nežuka z Roketnice společně s Vodseďálkem, Tomíčkem a Skrbkem. Přijali to za 39.500 zl. 13. června začali kopati základy.

13. června byla obec Příchovice povýšena na městys. Je velký nezáslužek, korale snad přestanou. Na cukru přibýlo, je za 36 kr lkg. Brambory nové 9 kr, vejce 21/2 kr, maslo 48 kr. Na stavbě špitálu ve Vysokém se platilo nádenníkům 5 1/2 kr za hodinu.

V říjnu 1897 poprvé zde byly k vidění mašiny na kopání brambor. První měl lekárník Novotný ve Vysokém.

Poslední týden v říjnu zdvíhali na špitále. Měli český prapor vystrčený místo kytice. Korale je zas dost. Rolníci budou mít vymlácený a tak budou mít co dělat. Platí se 3/4 kr od tisíce.

Připravila F. Jandová.

Z dopisů čtenářů.

K poslední vzpomínce J. Ďoubalíka zasílám věcnou připomínku: Ani nejmenší část Hradská nikdy / do r. 1960 / nepatřila k Jablonci. V katastru vysokém byla továrna a zřícenina Nistějky, kantina a nějaká budova. Hlavní část osady byla v katastru obce Tříče, která proto měla v r. 1930 přes 100 osob německé národnosti. Továrníci Herzfeld a Fischl měli ve Tříči domovské právo a mým prostřednictvím odevzdali pro t. zv. sudetské utečence s výslovným určením pro dělníky 5.000.-Kčs jako neznámí dárce. Železniční zastávka s hostincem a asi tři stavení k nadjezdu dráhy nad zemskou silnicí k Poniklé patřily k Dolní Dušnici.

M. C. Metelka.

Vážení a milí krajané,

děkuji Vám srdečně za Krakonošovo pozvání, jakož i za plakát, který zve veřejnost na výstavu Krakonošů ve Vašem městečku. Mám z toho upřímnou radost, že u nás na horách kulturní činnost nespí, že Vysoké svou prací obohacuje život našeho lidu, že s láskou shromažďuje a propaguje památky svých horalů.

Napsal jsem proto zase několik veršů, abych i já jimi vzpomněl nadcházejícího zahájení výstavy. Snad se Vám ty prosté verše budou alespoň trochu líbit.

K básničce, kterou dnes posílám, jsem nalepil podobu Krakonoše, jak ho znám já. Bylo by mým přáním, aby se pokud možno zobrazovalo více důstojné podoby Krakonoše, neboť náš horský vládce je opravdu hezký. Samozřejmě, že má neobyčejnou moc a umí se proměňovat podle toho jak právě potřebuje. Ale už pro tyto jeho mimořádné vlastnosti je třeba si ho také vážít. Pokud vím, tak náš lid ho má velice rád, mnoha chudým lidem přece nejednou pomohl.

Vzhledem k tomu, že Krakonošův rod je velmi rozvětven a má své bratry a přátele i v cizině, např. v Německu a Rakousku, bude to jistě radostná podívaná na setkání všech Krakonošů právě u Vás. Jistě se všem Krakonošům i lidem, kteří se u Vás s nimi setkají, bude ve Vysokém líbit. Jak z plakátu vidím, budou u Vás na dovolené celé 4 měsíce, takže počítám s tím, že i já se s nimi i Vámi Vysokými asi v polovině srpna setkám. Už dnes se moc těším!

Se srdečným pozdravem "Horám zdar!"
Vám všem včetně pana Johanese Krakonoše I. s rodinou
a dalším příbuzenstvem

Váš
Vojtěch Kobr.

Velký den města Vysokého.

Slavná župo Krkonošská,
země horských sokolů,
mé myšlenky k Tobě letí,
bychom byli pospolu.

Vysoké, jsi vzorem píle
pro všechny náš dobrý lid;
na Tebe jsme znovu hrdí,
že výstavu můžem mít.

Ukazuješ talent lidu,
krásu našich rodných hor,
kde Krakonoš moudrý vládne,
jehož říše nezná spor.

Proto se tu ve Vysokém
sejde jeho celý rod;
Krakonoši mladí, staří
dali se už na pochod.

Bliží se nám slavná doba,
velký čtvrtý červenec,
kdy Vysokým jásoť zazní
až po samý Liberec!

Napsal V. Kobr.

Bude Vás zajímat, že

Zahájení výstavy Krakonošů ve Vlastivědném muzeu bylo přítomno 80 osob. Výstava je líbivá, je tam soustředěno 122 exponátů z našeho podhůří. Nejstarší Krakonoš je z Jablonce od p. Kotrbáčka, byl vyroben r. 1890 v Blansku p. Pospíšilem a měří 95 cm. Největší patří vysokým ochotníkům, je 46 let starý, vyrobil ho František Hanuš a poprvé opustil budovu divadla, aby Vysoké reprezentoval mezi ostatními Krakonoši. Nejmenší figurka je práce železnobrodských sklářů - 7 cm vysoká, kterou zapůjčil K. Bartoniček, hotel. Miniaturní hlavičky z tradičního přírodního materiálu vyrobil žák ZŠ Miloš Janda - to jsou exponáty nejmenší - 6,5 a 4 cm.

Vysočtí loutkáři připravili pro naše malé i velké návštěvníky loutkovou hru " Pohádka na ruby ", kterou s úspěchem sehráli v pátek 16.července.

Počasí :

Jen začli ve vysockým muzeu hejbat s téma Krakonošema, začlo počasí zlobit. Dyž sváželi všecky ty perzony pod střechu, byla čina skoro jako v zejmě: hrejkalo jak dyž vobratí koneu, mezi tím kroupy jako šaule sekaly a víter i na Vysokej byl trochu moc divokej. To ten Krakonoš tak vyváděl, div hrom netřískal. Domkářoj Kajtánoj vyvrátil ze vzteku dvě višně a různý iný nepravosti eště naďal, vo kerejch se rač zminovat nebudem.

Počasí se umoudřilo tepervá až to měli všechno srounaný a veteurený. Až do 15.července bylo přepěkně. Byl nejvyšší čas, protože bylo potřá usušit ten narostlej vobrok. Před tím nešlo na poli podělat ani chvilku. Ale za těch kalejch šternác dní se skoro všechno dalo pod střechu. To patnáctym se vychladilo a zase, terváme, že bude peršet, jen aby to nebyl hrejk kor nák dlouho!

Narozeniny.

15.července oslavila paní Marie Paulusová své 70.narozeniny.

Přejeme hodně zdraví !

Úmrtí.

21.června zemřel p. Josef Hrubý ze Tříče ve věku 83 let.

4.července zemřela paní Františka Kavanová ze Semil ve věku 74 let.

14.července zemřela paní Anna Vejnarová rozená Zemánková z Vysokého n, Jiz., čp. 112 ve věku 90 let.

15.července zemřel pan František Chlum, rodák ze Staré Vsi ve věku 53 let.

Čest jejich památce !

Větrník vychází jednou za měsíc. Řídí redakční rada. Příspěvky zasílejte nejpozději do 15. každého měsíce do Vlastivědného muzea. Redakci zaslané použité i nepoužité rukopisy, nejsou-li vyžádány zpět, ukládají se do archivu zpravodaje.

Cena 2.- Kčs.

Jubilejní vzpomínka.

Sto let SOKOLA ve Vysokém n. Jiz.

Zní to neuvěřitelně, že letošního roku je tomu právě jedno sto let, co v našem městečku Vysokém nad Jizerou byla založena Tělocvičná jednota "SOKOL". Štójí jistě za povšimnutí nadšená slova prvního jednatele Sokola pátera /! / Jana Košťáka, uvedená v zápise o ustavení jednoty:

"Dobře vám vědomo, že město naše chudým lidem obydlené a žádným průmyslem nevládnoucí, přece kráčí kupředu za ostatními vlasteneckými, pokročilými městy. Toho důkaz ty rozmanité potřebné spolky zaražené v městě našem, jako: ochotnický spolek, zpěvácký mužský spolek, dívčí pěvecká jednota, učitelská Budeča hospodářský spolek. Budiž podotknuto k chvále našeho města podhorského. Scházel tedy ještě spolek, který by též naše tělesné síly pěstoval, tělo naše tužil a páže naše sílil. Takovýto ukol položen jest tělocvičným jednotám, tak zhusta v naší vlasti české rozšířeným. Pomýšlelo se tedy, aby naše město i v tomto oboru nezůstalo pozadu. Sestavil se tudíž z několika občanů prozatímní výbor, který ustaviv stanovy takovéto jednoty, o povolení jednoty sokolské zakročil.

A tak dne 16. července 1871 byla založena tělocvičná jednota Sokol Vysoké. Spolek byl tedy zaražen a scházelo to nejdůležitější, totiž místo, kde by se členové cvičiti měli. Svolána tedy valná hromada, která zvolila ze svého středu zvláštní komisi, která se měla postarat o místo ke cvičení. Výbor tento usnesl se, aby slavné městské zastupitelství bylo požádáno o propůjčení nějakého místa na obecním pozemku ku cvičišti a upravení jeho. Slavný městský výbor vzav to v poradu, vyhověl žádosti jednoty naší většinou hlasů, a zapůjčil místo, které se nalézá vedle "Slunců" / prostranství před turistickou chatou v parku, jež od těch časů jmenovalo se "sokolna" / a upravil je postaviv kolem hůlkový vkusný plot. Spolek tedy má cvičišť, kterému se málokteré daleko široko vyrovná, které je chloubou naší jednoty. Abychom tedy za tento vlastenecký, šlechetný skutek veřejně vřelé díky vyslovili, vyzývám vás, bratři, byste povstáním hlučné "Na zdar!" sláva slavnému městskému zastupitelství provolali!

Tato prostá, nehledaně upřímná slova nejlépe ilustrují dobu, ve které se zrodila naše jednota, dobu čistého a nekřiklavého vlastenectví, dobu dozrívajícího obrození národa a jeho nástupu k hájení a domáhání se svých práv.

Hlavním ukolem jednoty v té době bylo pěstování tělocviku. V létě se cvičilo na zmíněné již "sokolně". V zimě se cvičilo méně a to hlavně na sále hostince "U Českého lva" na rohu náměstí, / pozdější restaurace Nečáskova. / Kromě šermu, cvičení s činkami a zápasu se již cvičilo i na náradí, na hrazdě, bradlech, žebříku, na koni a kruzích. V začátcích vedl cvičení bratr Josef "atočka" Hanzlů.

V r. 1892 po postavení nové školy na náměstí, počal se v její tělocvičně rozvíjet nový a čilejší život. To se již cvičilo i čtyřikrát v týdně, později dvakrát. Prázdniny znamenaly vždy zintenzívnění činnosti. Studenti vraceli se domů a přinášeli nejnovější cviky. Byl to hlavně medik Josef Skrbek, pozdější majitel sanatoria v Praze, výborný cvičenec a cvičitel sokola pražského, a studující techniky Jaroslav Hásek. Obě, výborní cvičenci seskupovali kolem sebe mladé i staré, sestavili první závodní družstvo a proslavili vysockou jednotu po celém podhůří.

V oněch dobách ovšem nebylo žádných subvencí s podpor a jednota musela se sama starat o získávání potřebných financí a hospodařit s nimi. Takovým zdrojem bylo pořádání tanečních večírků a tradičních "šibřinek" / první konaly se ve Vysokém v r. 1875 / dále tělocvičných akademií a veřejných cvičení, které kromě finančního zisku byly i příležitostí k seznámení široké veřejnosti s ukázkami cviků a pílí a pokroku cvičenců.

Jednota se činně zúčastňovala všech slavností pořádaných v městě, jako na příklad i mohutné slavnosti odhalení pomníku Karla Havlíčka Borovského v městských sadech v roce 1891, kteréhož osmdesátiletého jubilea v letošním roce bylo vzpomenuť v minulém čísle Větrníku.

Téhož roku konal se v Praze druhý sokolský slet, jehož se zúčastnilo již dvádnáct vysockých cvičenců. Na tomto památném sletu se poprvé objevily i cvičící ženy, což bylo impulsem i pro vysockou jednotu, a tak dne 28. února 1902 byl ustaven i u nás dámský odbor čítající 25 sester. Ty začaly ihned s cvičením nejprve pod vedením náčelnice A. Drašnerové, učitelky, kterou po jejím odchodu vystřídal nezapomenutelná

a dlouholetá náčelnice sestra A. Skrbková.

První veřejné vystoupení cvičících žen konalo se 14. června 1903. Rádcem sester byl František Nečásek, stavitelský asistent, vzorný pracovník a organizátor tehdejšího života jednoty. Pořádal večery, na nichž předčítal z odborných i zábavných časopisů a knih, nacvičoval zpěvy, sestavoval vlastní prostoná a byl prostě duší jednoty. Odměnou mu bylo, že vychoval řadu nadšených a pro sokolskou myšlenku zapálených členů jednoty. Za všechny lze jmenovat br. Josefa Skrbka - Korábova, ze sokolské rodiny Skrbkovy, pozdějšího náčelníka Sokola v Praze VII.

Věci pak dospěly až k první světové válce vypuklé v červenci r. 1914, kdy činnost jednoty ve své podstatě ustala. Mnoho bratrů odešlo do fronty, mnoho bratrů se nevrátilo. Po osvobození vlasti z třistaleté poroby v r. 1918 začala se činnost opět rozvíjet. Sokolstvo bylo organizováno v župách z nichž vysoká jednota patřila do župy Krkonošské - Kristofa Haranta z Polžic a Bezdržic. Nesla hrdě jméno jednoho ze sedmadvaceti českých pánů, popravených na Staroměstském náměstí. Dosavadní provisoria v této nové době byla už neunosná, a tak za velkých finančních obětí všeho členstva a částečně i svépomocí byla v roce 1920 vybudována vlastní budova Sokola i když v projektu co nejskromnějším.

V roce 1922 byl ve Vysokém konán první mohutný župní slet na prostranství u nové sokolovny a stará "sokolna" v parku osiřela. Veřejná cvičení byla pak pořádána každým rokem, jakož i hodnotné akademie v budově sokolovny. Na cvičence postupem doby jsou kladeny stále větší a větší požadavky jak v cvičeních prostných, tak i na ráradí. V oněch časných poválečných dobách byli vníkájícími cvičenci Horáček, Janda, Saidl, Hladík, Prajzler, Slavík, aby byli jmenováni aspoň někteří z celé řady dalších.

V té době získala jednota biografovou koncesi. Zřízení sokolského biografu bylo jednak kulturním přínosem našeho malého městečka a pak i vítanou pomocí k splácení tíživého dluhu, vzniklého stavbou sokolovny. Byla to ještě era němého filmu, při němž se chvalitebně uplatnila nově ustavená sokolská biokapela, v té době populární po širokém kraji.

Dalším pomocníkem pro získání tak potřebných peněz byla tehdy čilá práce poradatelského / zábavního odboru /. Byly pořádány každoročně programové zábavy Mikulášské, Sylvestrovské a Josefské, ba hráno i divadlo v sokolovně, jehož jevištní portál a část dekorací namaloval přímo v sále sokolovny mistr Muttich.

Interpretační a i, autorskou dvojicí těchto večerů byli tehdy bratři exotických pseudonymů Josifo Maratkoso a Prokopio Hascorando. Starší pamětníci jistě mají tyto veselé večery zašlých časů ještě v dobré paměti.

Postupem času ve stálém zintenzivňování rozmachu činnosti jednoty začaly být skromné prostory sokolovny těsné a tak v r. 1938 za starostování br. Josefa Mařatky bylo zadáno vypracování plánů přestavby sokolovny vysokému rodáku Ing. arch. A. Vodseďáčkovi v Praze.

Následující neblahý rok 1939 učinil však konec všem smělým plánům a nadějím do budoucna, a po úředním zastavení činnosti jednoty dne 12. dubna 1941, dne 11. října 1941 následovalo rozpuštění všeho Sokolstva. Poslední zápis ze schůze správního výboru Těl. jednoty Sokol ve Vysokém n. Jiz. nese datum 23. července 1940.

Persekuce sokolských činovníků nevyhnula se ani naší jednotě. Někteří prošli vězením gestapa, jiní nacistickými koncentráky, několik bratrů a sester z naší sokolské rodiny bylo popraveno.

Zápisem z první výborové schůze ze dne 27. května 1945, záhy po prvních dnech osvobození naší vlasti z nacistického protektorátu, otevírá se opět nová epocha. Tělocvičná jednota Sokol ve Vysokém n. Jiz. V r. 1948 zúčastnilo se žactvo i členstvo Sokolského sletu v Praze, a dne 16. a 17. října téhož roku hostila jednota ve své sokolovně Olympijské družstvo žen ČOS, jehož členkou byla i naše rodačka sestra Olga Šilhánová. V témže roce dochází ke zřízení Akčních výborů v tělocvičných jednotách, a konečně pak i k sjednocení celé tělovýchovy v naší republice.

U nás se tyto změny ve struktuře tělocvičných jednot projevily ustavením Sokolské závodní jednoty fy. Kapnar, s níž původní Tělocvičná jednota Sokol splynula. Po zákonných úpravách celé organizace naší tělovýchovy a vytvořením "Dobrovolných sportovních organizací" DSO, ze dvou stávajících možností vstoupiti buď do DSO Sokol Vysoké n. Jiz. nebo do DSO Jiskra Vysoké n. Jiz. byl přijat návrh, aby jednota vstoupila do DSO Jiskra Vysoké n. Jiz., pod kterýmžto názvem naše tělovýchovná organizace trvá do dnešního dne.

Nově založená tělovýchovná organizace DSO Jiskra sdružuje v sobě několik sportovních odborů: kopanou, lyžařství, turistiku a tenis. Pokud jde o cvičící členstvo, zučastňuje se početně jak nácviu tak i vystoupení na Spartakiádách, a to ve všech složkách, žactvem počínaje. Z ostatních odborů vede si dobře bez znatelnějších výkyvů odbor kopané, který kromě vlastního sportovního poslání, pořádá ještě akce k získávání potřebných financí pro jednotu.

Po, pro jednotu neblahém roce 1962, kdy v noci 8. prosince lehla popelem celá stará sokolovna, s nadšením a téměř z ničeho v prvních poválečných letech obětavým členstvem pracně zbudovaná, dochází letošního roku k dokončení výstavby nového tělocvičného areálu na těchže místech, kde půl století se rodily i hynuly naděje celých generací sokolské rodiny, na místech posvěcených kroky odešlých bratrů a sester sloužících nezištně ušlechtilé myšlence sokolské.

Duší tohoto, na naše malé poměry neobvykle rozsáhlého podniku, je starosta jednoty bratr František Žanta, pracovník s úžasnou vitalitou, iniciativní a pohotový, s přísadou zdravého optimismu, bez něhož by se, v našich dnech téměř už chronických těžkostí, nedalo na podobný podnik ani pomyslet.

K chvále našeho Národního výboru budiž konstatováno, že se ujal důležitého úkolu investora stavby, kterou po jejím dokončení předá do vlastnictví DSO Jiskra.

Bude to nejkrásnější a zasloužené oslavení i vzpomnutí stoletého výročí založení Tělocvičné jednoty SOKOL ve Vysokém nad Jizerou.

Redakce.